

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z BIOLOGII

DLA KLASY V TECHNIKUM

POZIOM ROZSZERZONY

2023/2024

Lidia Szczukiewicz

Dział	Poziom wymagań				
	ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
I. Badania przyrodnicze	<p><i>Uczeń:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy badań biologicznych określa problem badawczy, hipotezę rozdziela próbę kontrolną od próby badawczej wskazuje sposób prowadzenia dokumentacji doświadczenia i obserwacji podaje nazwy elementów układu optycznego i układu mechanicznego mikroskopu optycznego wymienia cechy obrazu oglądanego w mikroskopie optycznym oblicza powiększenie mikroskopu 	<p><i>Uczeń:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> rozdziela problem badawczy od hipotezy dokumentuje obserwacje i proste doświadczenia odczytuje, analizuje, interpretuje oraz przetwarza informacje tekstowe, graficzne i liczbowe w typowych sytuacjach rozdziela fakty od opinii wyjaśnia pojęcie <i>zdolność rozdzielcza</i> wyjaśnia sposób działania mikroskopów optycznego i elektronowego 	<p><i>Uczeń:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> planuje przykładową obserwację biologiczną wykonuje dokumentację przykładowej obserwacji rozdziela zmienną niezależną od zmiennej zależnej wymienia zalety i wady mikroskopów optycznych oraz elektronowych 	<p><i>Uczeń:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> formułuje wnioski wyjaśnia różnicę w sposobie działania mikroskopów elektronowych: transmisyjnym i skaningowym wykonuje samodzielnie preparaty mikroskopowe 	<p><i>Uczeń:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> właściwie planuje obserwacje i doświadczenia oraz interpretuje ich wyniki odnosi się krytycznie do informacji pozyskanych z różnych źródeł, w tym internetowych
II. Chemiczne podstawy życia	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje związki chemiczne na organiczne i nieorganiczne klasyfikuje pierwiastki na makroelementy i mikroelementy wymienia pierwiastki biogenne podaje właściwości fizykochemiczne wody wymienia funkcje soli mineralnych klasyfikuje sacharydy wymienia właściwości sacharydów klasyfikuje lipidy ze względu na budowę cząsteczek podaje podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie wybranych makro- i mikroelementów wyjaśnia pojęcie <i>pierwiastki biogenne</i> omawia budowę cząsteczki wody określa, za jakie właściwości wody odpowiadają wskazane zjawiska, np. unoszenie się lodu na powierzchni wody określa kryterium klasyfikacji sacharydów wyjaśnia, w jaki sposób powstaje wiązanie O-glikozydowe omawia występowanie i znaczenie wybranych mono-, oligo i polisacharydów 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje właściwości fizykochemiczne wody wskazuje różnice między poszczególnymi monosacharydami charakteryzuje i porównuje budowę wybranych polisacharydów planuje doświadczenie mające na celu wykrycie glukozy planuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające wykryć glukozę w soku z winogron charakteryzuje budowę lipidów prostych, złożonych i izoprenowych wyjaśnia 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje związek między budową cząsteczki wody i właściwościami a jej rolą w organizmie ilustruje powstawanie wiązania O-glikozydowego porównuje poszczególne grupy lipidów omawia budowę fosfolipidów i ich rozmieszczenie w błonie biologicznej wyjaśnia znaczenie karotenoidów dla roślin porównuje białka fibrylarne i globularne rozdziela zasady azotowe na podstawie wzorów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przy pomocy samodzielnie zapisanych reakcji chemicznych właściwości redukujące glukozy wyjaśnia, dlaczego skrobia i celuloza mają odmienne funkcje w organizmie wyjaśnia związek między budową poszczególnych lipidów a funkcjami, jakie pełnią w organizmach wykazuje związek budowy białek z ich funkcjami w organizmie przeprowadza doświadczenie wpływu różnych substancji na

	<p>znaczenie lipidów</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje znaczenie cholesterolu • podaje nazwę odczynnika służącego do wykrywania lipidów • przedstawia budowę aminokwasów białkowych • podaje nazwę wiązania między aminokwasami • wymienia poziomy organizacji białek – strukturę przestrzenną • wymienia przykładowe białka i ich funkcje • omawia budowę białek • wymienia podstawowe właściwości białek • wyjaśnia pojęcia: <i>koagulacja</i> i <i>denaturacja</i> • wymienia czynniki wywołujące denaturację białko 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje sposoby wykrywania glukozy i skrobi • wyjaśnia, na czym polega różnica między tłuszczami nasyconymi a tłuszczami nienasyconymi • wymienia kryteria klasyfikacji lipidów • omawia budowę fosfolipidów • podaje kryteria klasyfikacji białek • charakteryzuje struktury I, II-, III- i IV-rzędową • zapisuje wzór ogólny aminokwasów • klasyfikuje białka ze względu na funkcje pełnione w organizmie • opisuje reakcje biuretową i ksantoproteinową 	<p>znaczenie cholesterolu</p> <ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenie, którego celem jest wykrycie lipidów w nasionach słonecznika • wskazuje związek między obecnością wiązań podwójnych w kwasach tłuszczowych a właściwościami lipidów • charakteryzuje grupy białek ze względu na pełnione funkcje, liczbę aminokwasów w łańcuchu i strukturę oraz obecność elementów nieaminokwasowych • zapisuje reakcję powstawania dipeptydu • wyjaśnia znaczenie struktur I-, II-, III i IV-rzędowej białek 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza procentową zawartość zasad azotowych w DNA • wykazuje związek replikacji z podziałem komórki 	<p>właściwości białek</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związek sekwencji DNA z pierwszorzędową strukturą białek
<p>III. Komórka – podstawowa jednostka życia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na rysunku i podaje nazwy struktur komórki prokariotycznej i komórki eukariotycznej • rozróżnia komórki: zwierzęcą, roślinną, grzybową i prokariotyczną • wymienia i wskazuje składniki błon biologicznych, właściwości i funkcje • wymienia rodzaje transportu przez błonę • wyjaśnia pojęcia: <i>osmoza</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zależność między wymiarami komórki a jej powierzchnią i objętością • omawia model budowy błony biologicznej • wyjaśnia różnicę między transportem biernym a transportem czynnym • rozróżnia endocytozę i egzocytozę • charakteryzuje białka błonowe • wyjaśnia znaczenie jąderka i otoczki jądrowej • charakteryzuje budowę 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje komórkę prokariotyczną z komórką eukariotyczną • wskazuje cechy wspólne i różnice między komórkami eukariotycznymi • charakteryzuje białka błonowe i właściwości lipidów występujących w błonach biologicznych • wyjaśnia selektywny charakter błon biologicznych • charakteryzuje różne rodzaje transportu przez błonę 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje rozmieszczenie białek i lipidów w błonach biologicznych • wykazuje związek budowy błony z pełnionymi przez nią funkcjami • wyjaśnia różnice w sposobie działania białek kanałowych i nośnikowych • wyjaśnia, dlaczego błona biologiczna jest selektywnie przepuszczalna • przedstawia sposoby 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego komórki mają niewielkie rozmiary • argumentuje i wykazuje i omawia związek budowy komórki z pełnioną przez nią funkcją • wyjaśnia związek właściwości białek błonowych z budową komórki • planuje doświadczenie mające na celu udowodnienie selektywnej przepuszczalności błony • wyjaśnia, dlaczego

	<p><i>turgor, plazmoliza, deplazmoliza</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • określa budowę i funkcję jądra komórkowego • podaje składniki i funkcje cytozolu • wymienia elementy cytoszkieletu i ich funkcje • opisuje budowę i funkcje mitochondriów i plastydów • przedstawia założenia teorii endosymbiozy • charakteryzuje budowę i rolę siateczki śródplazmatycznej • charakteryzuje budowę i funkcje rybosomów, aparatu Golgiego i lizosomów • przedstawia budowę i funkcję ściany komórkowej • przedstawia etapy cyklu komórkowego • rozpoznaje etapy mitozy i mejozy • wyjaśnia różnice między komórką haploidalną a komórką diploidalną 	<p>chloroplastu</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje siateczkę śródplazmatyczną szorstką gładką • wskazuje różnice w budowie pierwotnej i wtórnej ściany komórkowej roślin • wyjaśnia pojęcia: <i>kariokineza, cytokineza</i> • charakteryzuje poszczególne etapy mitozy • wyjaśnia rolę interfazy w cyklu życiowym komórki • charakteryzuje przebieg mejozy • charakteryzuje przebieg procesu <i>crossing-over+</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia skutki umieszczenia komórki roślinnej oraz zwierzęcej w roztworach hipo, izo i hipertonicznym • wykazuje związek między budową błon a jej funkcjami • charakteryzuje budowę chromosomu • porównuje elementy cytoszkieletu pod względem budowy, funkcji i rozmieszczenia • wyjaśnia, od czego zależą liczba i rozmieszczenie mitochondriów w komórce • porównuje typy plastydów • wyjaśnia, dlaczego mitochondria i plastydy nazywa się organellami półautonomicznymi • omawia rolę składników wakuoli • wyjaśnia rolę tonoplastu w procesach osmotycznych 	<p>powstawania plastydów i możliwości przekształcania różnych rodzajów plastydów</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę substancji osmotycznie czynnych zawartych w wakuoli roślinnej • omawia funkcjonalne powiązanie między rybosomami, siateczką śródplazmatyczną, aparatem Golgiego a błoną komórkową • wskazuje sytuacje, w których apoptoza komórek jest konieczna • wskazuje różnice w przebiegu cytokinezy komórek roślinnych i zwierzęcych • wyjaśnia zmiany zawartości DNA podczas mejozy i jej znaczenie 	<p>w przypadku odwodnienia podaje się pacjentom dożylnie roztwór soli fizjologicznej, a nie wodę</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa zależność między aktywnością metaboliczną komórki a ilością i budową mitochondriów • wyjaśnia, w jaki sposób substancje modyfikujące wtórną ścianę komórkową zmieniają jej właściwości • wyjaśnia, w jaki sposób cykl komórkowy jest kontrolowany w komórce • argumentuje konieczność zmian zawartości DNA podczas mejozy • wyjaśnia związek rozmnażania płciowego z zachodzeniem procesu mejozy
IV. Metabolizm	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>metabolizmu</i>, oraz kierunki przemian metabolicznych • wymienia rodzaje fosforylacji • przedstawia budowę i funkcję ATP i enzymów • przedstawia istotę reakcji utleniania i redukcji • wymienia czynniki wpływające na szybkość 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje poziom energetyczny substratów i produktów reakcji endoergicznych i egzoergicznych • wymienia cechy ATP • wymienia nośniki elektronów • wskazuje postaci utlenione i zredukowane przonośników elektronów na schematach • wskazuje podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg fosforylacji substratowej, fotosyntetycznej i oksydacyjnej • porównuje istotę procesów anabolicznych i katabolicznych • przedstawia znaczenie NAD⁺, FAD, NADP⁺ w procesach utleniania i redukcji • omawia właściwości 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenie mające na celu wykazanie wpływu temperatury na aktywność katalazy w bulwach ziemniaka • porównuje mechanizm działania inhibitorów hamujących enzymy nieodwracalnie i odwracalnie • proponuje doświadczenia dotyczące wpływu różnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje, że procesy anaboliczne i kataboliczne są ze sobą powiązane • wyjaśnia, czym jest swoistość substratowa enzymu i z czego ona wynika • przedstawia argumenty potwierdzające rolę obu fotosystemów w fotosyntezie

	<p>reakcji enzymatycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>stała Michaelisa, inhibitor, aktywator</i> • przedstawia sposoby regulacji aktywności enzymów • przedstawia rodzaje inhibitorów i ich rolę • wymienia produkty i substraty fotosyntezy • charakteryzuje główne etapy fotosyntezy • wyjaśnia znaczenie fotosyntezy dla organizmów • wyjaśnia pojęcie <i>oddychanie komórkowe</i> • określa znaczenie oddychania komórkowego dla organizmu • wymienia etapy i lokalizację oddychania tlenowego • wymienia czynniki wpływające na intensywność oddychania tlenowego • wyjaśnia pojęcia: <i>oddychanie beztlenowe, fermentacja</i> • wymienia organizmy przeprowadzające oddychanie beztlenowe i fermentację • określa lokalizację fermentacji w komórce i • wymienia zastosowanie fermentacji • wymienia zbędne produkty katabolicznych 	<p>różnice między fotosyntezą oksygeniczną a fotosyntezą anoksygeniczną</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje związek budowy chloroplastu z przebiegiem fotosyntezy • analizuje na podstawie schematu przebieg fazy zależnej od światła oraz fazy niezależnej od światła • przedstawia rolę fotosystemów w fotosyntezie • wyjaśnia rolę chlorofilu i dodatkowych barwników fotosyntetycznych w przebiegu fotosyntezy • wymienia substraty i produkty faz fotosyntezy: zależnej i niezależnej od światła • wykazuje związek budowy mitochondrium z przebiegiem procesu oddychania komórkowego • analizuje na podstawie schematu przebieg glikolizy, reakcji pomostowej, cyklu Krebsa i łańcucha oddechowego • wyróżnia substraty i produkty tych procesów • uzasadnia, że oddychanie komórkowe ma charakter katabolizujący • wyjaśnia różnicę między oddychaniem beztlenowym a fermentacją • omawia wykorzystanie fermentacji w życiu człowieka 	<p>enzymów</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób na szybkość reakcji enzymatycznych wpływają: stężenie substratu, temperatura, pH, stężenie soli, stężenie enzymu, aktywatory i inhibitory • porównuje mechanizm inhibicji kompetycyjnej i niekompetycyjnej • wyjaśnia mechanizm powstawania ATP w procesie chemiosmozy w chloroplastach • porównuje na podstawie schematu fotofosforylację cykliczną i fotofosforylację niecykliczną • omawia budowę cząsteczki chlorofilu • omawia budowę i funkcje fotosystemów I i II • omawia przebieg poszczególnych etapów cyklu Calvina • omawia budowę i działanie fotosystemów • wyjaśnia związek między fazą zależną od światła a fazą niezależną od światła • omawia przebieg utleniania kwasów tłuszczowych, syntezę kwasów tłuszczowych, glukoneogenezy, glikogenolizy, przemian białek, cykl moczniowy 	<p>czynników na aktywność enzymów</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje barwniki roślinne i wskazuje ich znaczenie w fotosyntezie • określa warunki, przebieg oraz efekty fosforylacji fotosyntetycznej cyklicznej i niecyklicznej • omawia przebieg poszczególnych etapów oddychania tlenowego • przedstawia bilans energetyczny oddychania tlenowego • przedstawia, na czym polega fosforylacja substratowa • określa zysk energetyczny procesów beztlenowych • określa warunki, w których zachodzi fermentacja • analizuje przebieg fermentacji alkoholowej i mlekowej • omawia przebieg rozkładu białek, cukrów i tłuszczów • określa znaczenie acetylokoenzymu A w przebiegu różnych szlaków metabolicznych • wyjaśnia, dlaczego amoniak powstający w tkankach nie jest transportowany do wątroby w stanie wolnym • wyjaśnia związek między katabolizmem aminokwasów i białek 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego łańcuch oddechowy zachodzi wyłącznie w warunkach tlenowych • wyjaśnia, dlaczego utlenianie substratu energetycznego w warunkach tlenowych dostarcza więcej energii niż w warunkach beztlenowych • wykazuje związek procesów (utleniania kwasów tłuszczowych, syntezy kwasów tłuszczowych, glukoneogenezy, glikogenolizy) z pozyskiwaniem energii przez komórkę
--	---	---	--	---	---

	<p>przemian tłuszczów, węglowodanów i białek oraz drogi ich usuwania z organizmu</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>glukoneogeneza, glikogenoliza, deaminacja</i> • określa lokalizację cyklu moczniowego i glukoneogenezy w organizmie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy etapów fermentacji • wyjaśnia, na czym polega cykl moczniowy, β-oksydacja, glukoneogeneza, glikogenoliza oraz deaminacja 		a cyklem Krebsa	
V Bezkomórkowe czynniki zakaźne	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia budowę i cechy wirusów • definiuje pojęcia: <i>wirion, odwrotna transkrypcja</i> • przedstawia zasady profilaktyki wybranych chorób wirusowych • wskazuje znaczenie wirusów • wymienia choroby wirusowe • definiuje pojęcia: <i>wiroid, prion</i> • wymienia cechy wiroidów i prionów • wymienia choroby wywołane przez wiroidy i priony 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg cyklu lizogenicznego i cyklu litycznego bakteriofaga • omawia cykl infekcyjny zwierzęcego wirusa DNA • omawia cykl infekcyjny retrowirusa (wirusa HIV) • wskazuje, jakie znaczenie mają szczepienia ochronne • przedstawia wiroidy jako jednonicowe, kolistą cząsteczkę RNA infekujące rośliny • omawia priony 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że wirusy nie są organizmami • wyjaśnia różnicę między cyklem litycznym a cyklem lizogenicznym • wyjaśnia znaczenie odwrotnej transkrypcji w cyklu infekcyjnym retrowirusa • klasyfikuje wirusy na podstawie rodzaju kwasu nukleinowego, morfologii, typu komórki gospodarza i sposobu infekcji oraz podaje odpowiednie ich przykłady • charakteryzuje wybrane choroby wirusowe człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje formy wirusów pod względem budowy morfologicznej • wyjaśnia działanie szczepionek stosowanych w profilaktyce chorób wirusowych • wyjaśnia, dlaczego niektóre wirusy, np. HIV, są trudno rozpoznawalne przez układ odpornościowy człowieka wyjaśnia różnice między wiroidem a wirusem 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje, że obecnie do leczenia chorób człowieka można wykorzystywać wirusy • wyjaśnia skutki działania wirusów onkogennych w organizmie człowieka • wykazuje związek budowy wirusa ze sposobem infekowania komórek • przedstawia prawdopodobny mechanizm chorobotwórczego działania wiroidów i prionów
VI. Różnorodność prokariotów, protistów, grzybów i porostów	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje budowę komórki bakteryjnej • wymienia czynności życiowe bakterii • klasyfikuje bakterie w zależności od sposobu odżywiania i oddychania • wymienia sposoby rozmnażania bezpłciowego bakterii • definiuje pojęcia: <i>transdukcja, transformacja,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnice w budowie ściany komórkowej bakterii Gram-ujemnych i Gram-dodatnich • określa znaczenie form przetrwalnikowych w cyklu życiowym bakterii • wyjaśnia znaczenie procesów płciowych zachodzących u bakterii • określa rolę antybiotyków w leczeniu chorób bakteryjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegają różnice w budowie komórki bakterii samo- i cudzożywej • określa różnice między archeowcami a bakteriami • charakteryzuje poszczególne grupy bakterii w zależności od sposobów odżywiania i oddychania oraz podaje ich przykłady • wyjaśnia rolę bakterii 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje znaczenie procesów płciowych dla zmienności genetycznej bakterii • wyjaśnia, jaką rolę odgrywają formy przetrwalnikowe w cyklu życiowym bakterii • wyjaśnia znaczenie wykonania antybiogramu przed zastosowaniem antybiotykoterapii 	<ul style="list-style-type: none"> • określa różnice między oddychaniem beztlenowym a fermentacją u bakterii • wykazuje, na podstawie kilku cech budowy, że archeowce są bardzo dobrze przystosowane do życia w ekstremalnych warunkach środowiska • wyjaśnia przebieg cyklu rozwojowego grzyba, posługując się nietypowym

	<p><i>anabioza, taksja</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia cel i przebieg koniugacji u bakterii • przedstawia znaczenie archeowców • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego znaczenia bakterii • wymienia wybrane choroby bakteryjne cechy charakterystyczne grzybów • definiuje pojęcia: <i>grzybnia, strzępka, owocnik, mikoryza</i> • podaje sposoby rozmnażania grzybów • przedstawia znaczenie grzybów i porostów • przedstawia budowę i sposób życia porostu • wymienia sposoby rozmnażania się porostów • wyjaśnia znaczenie porostów jako organizmów pionierskich oraz bioindykatorów 	<p>wyjaśnia, dlaczego grzyby są plechowcami</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia poszczególne fazy jądrowe w cyklach rozwojowych grzybów: haplofazę, diplofazę, dikariofazę • omawia sposoby oddychania grzybów • przedstawia przebieg zapłodnienia zachodzącego u grzybów (plazmogamia i kariogamia) • określa wpływ grzybów na zdrowie i życie człowieka • wymienia rodzaje zarodników • charakteryzuje korzyści dla obu organizmów wchodzących w stosunki mykorytyczne • przedstawia zależność pomiędzy grzybami a zielenicami lub sinicami tworzącymi porosty • wymienia rodzaje plech porostów 	<p>w obiegu azotu w przyrodzie</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia etapy koniugacji komórek bakterii • omawia objawy wybranych chorób bakteryjnych człowieka • porównuje sposoby rozmnażania się grzybów • omawia etapy cyklu rozwojowego sprzężniowców, workowców i podstawczaków • wymienia gatunki grzybów saprobiontycznych, pasożytniczych i symbiotycznych • przedstawia zasady profilaktyki chorób człowieka wywołanych przez grzyby • wyjaśnia wpływ tlenu siarki (IV) na występowanie porostów w przyrodzie • przedstawia znaczenie porostów w przyrodzie i dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • określa kryteria klasyfikacji grzybów • porównuje typy mikoryz • wskazuje różnice między zarodnikami – mitosporami – a mejosporami oraz między egzosporami a endosporami • wskazuje fazę dominującą w cyklach rozwojowych sprzężniaków, workowców i podstawczaków • wykazuje różnice między różnymi sposobami rozmnażania płciowego grzybów • wykazuje konieczność respektowania zasad profilaktyki chorób wywołanych przez grzyby • określa rolę rozmnożeń w rozmnażaniu porostów • wyjaśnia związek między organizmami wchodzącymi w skład plechy porostu 	<p>przykładem zaczerpniętym z innego źródła wiedzy niż podręcznik</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przemianę faz jądrowych, wskazując, która z nich jest dominująca • wykazuje rolę porostów jako bioindykatorów w przyrodzie, posługując się nietypowymi przykładami na podstawie różnych źródeł wiedzy
<p>VII. Różnorodność roślin</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady adaptacji roślin do życia na łądzie • wymienia formy ekologiczne roślin • wymienia ogólne cechy roślin zarodnikowych i roślin nasiennych • określa rolę tkanek twórczych i stałych • omawia budowę epidermy 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy tkanek twórczych • określa lokalizację merystemów w roślinie • charakteryzuje działanie merystemów pierwotnych i wtórnych • omawia znaczenie wytworów epidermy • przedstawia znaczenie aparatów szparkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje tkanki ze względu na różne kryteria podziału • wymienia wytwory epidermy • podaje i opisuje cechy budowy drewna i łyka • omawia efekty działania kambium i fellogenu • charakteryzuje tkanki wzmacniające 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę epidermy i ryzodermy • charakteryzuje sposób powstawania, budowę i znaczenie korkowicy • porównuje budowę i funkcję tkanek przewodzących • klasyfikuje i opisuje wiązki przewodzące • opisuje budowę zarodka, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę między różnymi typami wiązek przewodzących • analizuje i wyjaśnia przystosowania tkanek przewodzących, które ułatwiają transport substancji w roślinie • porównuje i wyjaśnia rolę hipokotylu i epikotyłu • analizuje sposoby

	<p>i korkowicy</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje tkanek miękkiszowych omawia budowę i funkcje tkanek wzmacniających i przewodzących dzieli rośliny okrytonasienne na jednoliścienne i dwuliścienne wymienia główne funkcje korzenia przedstawia i rozróżnia systemy korzeniowe charakteryzuje budowę strefową korzenia wymienia modyfikacje budowy korzeni definiuje pojęcia: <i>pęd</i>, <i>bylina</i> przedstawia budowę anatomiczną łodygi wymienia modyfikacje budowy łodygi wymienia funkcje liści przedstawia budowę anatomiczną liścia wymienia typy ulistnienia i unerwienia liści wymienia modyfikacje budowy liści wymienia cechy mchów opisuje budowę gametofitu i sporofitu mchów przedstawia sposoby rozmnażania się mchów podaje znaczenie mchów wymienia charakterystyczne cechy paprotników i wymienia przykłady 	<p>i kutykuli dla roślin lądowych</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia budowę i funkcję poszczególnych rodzajów miękkiszu porównuje budowę palowego i wiązkowego systemu korzeniowego oraz uzasadnia, że systemy te stanowią adaptację do warunków środowiska omawia etapy przyrostu na grubość korzenia charakteryzuje budowę morfologiczną łodygi omawia etapy przyrostu łodygi na grubość omawia rodzaje ulistnienia i unerwienia podaje przykłady liści pojedynczych i złożonych przedstawia budowę anatomiczną liści występujących w różnych form ekologicznych roślin charakteryzuje budowę torfowców omawia cykl rozwojowy mchów na przykładzie płonnika pospolitego określa znaczenie wody w cyklu rozwojowym mchu określa rolę poszczególnych elementów gametofitu i sporofitu mchów charakteryzuje paprociowe, widłakowe i skrzypowe na podstawie schematu przedstawia cykl rozwojowy nercznicy samczej, skrzypu polnego określa rolę poszczególnych 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje nazwę roślin jednoliściennych i dwuliściennych omawia proces kiełkowania nasienia charakteryzuje modyfikacje budowy korzeni porównuje budowę pierwotną korzenia z budową wtórną charakteryzuje modyfikacje budowy łodygi charakteryzuje budowę wtórną łodygi porównuje budowę pierwotną łodygi z budową wtórną omawia budowę morfologiczną liścia klasyfikuje rodzaje liści według różnych kryteriów podziału określa znaczenie modyfikacji liści podaje przykłady cech łączących mchy z plechowcami i organowcami wskazuje pokolenie diploidalne i haploidalne w cyklu rozwojowym mchu określa miejsce zachodzenia i znaczenie mejozy w cyklu rozwojowym mchów omawia budowę morfologiczną i anatomiczną paprotników analizuje cykl rozwojowy rośliny jednako i różnozarodnikowej charakteryzuje przedstawicieli paprociowych, widłakowych i 	<p>uwzględniając funkcje poszczególnych części</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób następuje przyrost korzenia na grubość porównuje różne modyfikacje korzenia uzasadnia, że modyfikacje korzeni są adaptacją do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji uzasadnia, że modyfikacje łodygi są adaptacjami do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji przedstawia argumenty za tezą, że wytwarzanie podziemnych pędów u bylin jest sposobem na przetrwanie trudnych warunków środowiskowych uzasadnia, że modyfikacje liści są adaptacją do różnych warunków środowiska i pełnionych funkcji wykazuje różnice w budowie różnych typów liści wykazuje związek budowy liścia z jego funkcjami uzasadnia, że u mszaków występuje heteromorficzna przemiana pokoleń porównuje budowę gametofitu z budową sporofitu u mchów podaje cechy paprociowych, które zdecydowały 	<p>powstawania wtórnych tkanek merystematycznych w korzeniu i łodydze uwzględniając efekty ich działalności</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę anatomiczną liścia rośliny szpilkowej i dwuliściennej oraz uzasadnia przyczyny różnic w ich budowie wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozmnażania płciowego mchów ma fakt, że te rośliny występują w zwartych kępach wyjaśnia, w jaki sposób mchy wpływają na regulację bilansu wodnego biocenozy lasu uzasadnia, dlaczego paprotniki należą do roślin naczyniowych podaje cechy wspólne dla paprociowych, skrzypowych i widłakowych porównuje cykle rozwojowe paprotników oraz nagozależkowych i na tej podstawie określa, jakie cechy pojawiły się u roślin nagozależkowych oraz wyjaśnia ich znaczenie przedstawia budowę kwiatu rośliny nagozależkowej i określa elementy homologiczne do struktur występujących u paprotników uzasadnia, dlaczego rośliny unikają samozapylenia wyjaśnia mechanizmy
--	---	--	--	---	---

	<p>gatunków paprociowych, widłakowych i skrzypowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę gametofitu i sporofitu paprotników • podaje znaczenie paprotników • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin nasiennych • definiuje pojęcia: <i>zapłodnienie, zapylenie</i> • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę roślin nagozalążkowych na przykładzie sosny zwyczajnej • określa, czym są gametofit męski i żeński u roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę szyszki i nasienia sosny zwyczajnej • przedstawia znaczenie roślin nagozalążkowych wymienia cechy roślin okrytozalążkowych • definiuje pojęcie: <i>kwiatostan</i> • określa, czym są gametofit męski i gametofit żeński u roślin okrytozalążkowych • wymienia formy roślin okrytozalążkowych • omawia budowę kwiatu obupłciowego i wiatropylnego roślin okrytozalążkowych 	<p>elementów gametofitu i sporofitu paprotników</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie węgla kamiennego wymienia przystosowania roślin nagozalążkowych do lądowego trybu życia • wymienia cechy nasiennych występujące u nagozalążkowych • charakteryzuje głównych przedstawicieli roślin nagozalążkowych • przedstawia budowę kwiatu męskiego i kwiatu żeńskiego nagozalążkowych • na podstawie schematu przedstawia rozwój makrospory i mikrospory oraz gametofitu żeńskiego i gametofitu męskiego nagozalążkowych rozróżnia rośliny jednoroczne od dwuletnich i bylin • podaje przykłady różnych typy kwiatostanów • omawia przebieg cyklu rozwojowego roślin okrytozalążkowych • podaje cechy budowy kwiatu zapyłanego przez zwierzęta • podaje mechanizmy ochrony roślin przed samozapyleniem • przedstawia przebieg podwójnego zapłodnienia u roślin okrytozalążkowych omawia sposoby rozprzestrzeniania się nasion i owoców • charakteryzuje różne 	<p>skrzypowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie kwiatu, nasion, zalążka i łagiewki pyłkowej u nagozalążkowych • przedstawia budowę oraz rozwój gametofitu męskiego i żeńskiego rośliny nagozalążkowej • wyjaśnia przebieg cyklu rozwojowego rośliny nagozalążkowej • wymienia rodzaje kwiatów u roślin jednopiennych i dwupiennych • omawia funkcje elementów kwiatu obupłciowego u rośliny okrytozalążkowej • omawia budowę oraz rozwój gametofitu męskiego i gametofitu żeńskiego u rośliny okrytozalążkowej • wyjaśnia związek między zapyleniem a zapłodnieniem • wyjaśnia na przykładach związek między budową kwiatu rośliny okrytozalążkowej a sposobem jego zapyłania • charakteryzuje mechanizmy zapobiegające samozapyleniu • omawia przebieg i efekty podwójnego zapłodnienia • wymienia przykłady owoców pojedynczych (suchych i mięsistych), zbiorowych i owocostanów • ocenia znaczenie wykształcenia się nasion dla opanowania środowiska lądowego przez rośliny nasienne • rozróżnia i charakteryzuje 	<p>o opanowaniu środowiska lądowego i osiągnięciu większych rozmiarów niż mszaki</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje cykle rozwojowe paprociowych, skrzypowych i widłakowych • porównuje budowę sporofitu z budową gametofitu rośliny nagozalążkowej • wykazuje związek między budową nasienia a sposobem rozprzestrzeniania się nasion roślin nagozalążkowych • wykazuje różnice między kwiatem wiatropylnym a kwiatem owadopylnym • wyjaśnia różnicę między samozapyleniem a zapyleniem krzyżowym • rozróżnia typy kwiatostanów i wymienia przykłady roślin, u których dany typ kwiatostanu występuje • porównuje sposoby powstawania różnych typów owoców • podaje kryterium podziału nasion na bielmowe, bezbielmowe i obielmowe oraz określa podobieństwa i różnice między tymi typami • porównuje różne sposoby rozmnażania wegetatywnego • wyjaśnia znaczenie roślin okrytozalążkowych w przyrodzie i dla 	<p>ochrony roślin przed samozapyleniem</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy roślin okrytozalążkowych odróżniające je od nagozalążkowych i wykazuje znaczenie adaptacyjne tych cech • wykazuje związek budowy owocu ze sposobem rozprzestrzeniania się roślin okrytozalążkowych
--	---	---	---	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje budowę sporofitu roślin okrytozalążkowych • przedstawia budowę owocu • wymienia różne typy owoców i owocostanów • klasyfikuje nasiona • wymienia sposoby rozprzestrzeniania się owoców • wymienia sposoby rozmnażania wegetatywnego roślin • wymienia cechy, na podstawie których porównuje rośliny jednoliścienne z dwuliściennymi 	<p>rodzaje owoców</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia, w jaki sposób rozmnażanie wegetatywne jest wykorzystywane w rolnictwie • charakteryzuje rośliny jednoliścienne i dwuliścienne • wymienia przykłady roślin jednoliściennych i dwuliściennych 	<p>rośliny jednoliścienne i dwuliścienne</p>	<p>człowieka</p>	
<p>VIII. Funkcjonowanie zwierząt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje powłoki ciała u zwierząt • charakteryzuje budowę powłoki ciała u bezkręgowców i strunowców • wyjaśnia, dlaczego zwierzęta osiadłe lub mało ruchliwe mają promienistą symetrię ciała • wymienia korzyści posiadania dwubocznej symetrii ciała • wyjaśnia różnicę między ruchem rzęskowym a ruchem mięśniowym • wymienia zwierzęta poruszające się ruchem rzęskowym i mięśniowym • wymienia rodzaje ruchu u wybranych grup zwierząt w środowisku wodnym i lądowym • definiuje pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie nabłonka syncytialnego u płazińców pasożytniczych • wyjaśnia znaczenie szkieletu zewnętrznego u stawonogów • wyjaśnia znaczenie muszli u mięczaków • omawia budowę skóry kręgowców • wyjaśnia zasadę skurczu mięśni • wyjaśnia znaczenie mięśni poprzecznie-prążkowanych • określa znaczenie szkieletu zewnętrznego i wewnętrznego • omawia przystosowania anatomiczne, morfologiczne i fizjologiczne zwierząt do życia w środowisku wodnym i lądowym • klasyfikuje zwierzęta ze względu na wielkość pobieranego pokarmu, zróżnicowanie pokarmu, 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice w budowie powłoki ciała u bezkręgowców i kręgowców • wymienia wytwory naskórka i skóry właściwej u kręgowców • uzasadnia związek między symetrią ciała zwierząt a ich trybem życia • omawia budowę układu wodnego (ambulakralnego) szkarłupni • porównuje szkielet zewnętrzny ze szkieletem wewnętrznym • uzasadnia związek między sposobem poruszania się zwierząt a środowiskiem życia • wyjaśnia różnicę między lotem biernym a lotem czynnym • omawia różnice między trawieniem 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia związek między funkcją powłoki ciała a środowiskiem życia zwierząt • analizuje związek budowy powłoki ciała zwierząt z pełnioną funkcją • wymienia białka motoryczne • wyjaśnia rolę białek motorycznych • omawia budowę rzęsek i komórek kołnierzykowych • wyjaśnia rolę filamentów aktynowych i miozynowych • definiuje pojęcie <i>szkielet hydrauliczny</i> • omawia etapy ruchu lokomotorycznego na przykładzie dżdżownicy • porównuje warunki życia w wodzie, powietrzu i na lądzie • omawia budowę żołądka 	

	<p><i>organizmy cudzożywne (heterotroficzne), trawienie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega trawienie • omawia plan budowy wewnątrzkomórkowe i zewnątrzkomórkowe • omawia plan budowy układu pokarmowego heterotrofów • porównuje przewod pokarmowy roślinożercy i drapieżnika • wyjaśnia znaczenie endosymbiontów w trawieniu pokarmu • definiuje pojęcia: <i>oddychanie komórkowe, wymiana gazowa, dyfuzja, ciśnienie cząsteczkowe</i> • omawia etapy wymiany gazowej • wymienia narządy wymiany gazowej u zwierząt wodnych i lądowych oraz podaje przykłady organizmów • wymienia rodzaje płynów ciała będących nośnikami substancji w organizmach zwierząt • omawia ogólną budowę układu krwionośnego • wymienia funkcje układu krwionośnego • wymienia rodzaje naczyń krwionośnych i ich funkcje • omawia budowę serca kręgowców • definiuje pojęcia: <i>receptor, odruch, neuron, hormon</i> • klasyfikuje receptory ze względu na rodzaj 	<p>rodzaj pożywienia i sposób jego zdobywania oraz podaje przykłady zwierząt do każdej klasyfikacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega modyfikacja układu pokarmowego w rozwoju ewolucyjnym zwierząt • omawia etapy trawienia pokarmu • omawia warunki zachodzenia dyfuzji • wyjaśnia, na czym polega związek między wymianą gazową a dyfuzją • porównuje budowę płuc kręgowców • rozróżnia transport wewnątrzkomórkowy i zewnątrzkomórkowy • wymienia rodzaje barwników oddechowych i przykłady grup, zwierząt, u których występują • porównuje układ krwionośny otwarty z układem krwionośnym zamkniętym • wymienia grupy zwierząt, u których występuje otwarty lub zamknięty układ krwionośny • charakteryzuje narządy zmysłów zwierząt pod względem budowy i funkcji • nazywa układy nerwowe bezkręgowców i wymienia ich cechy • porównuje odruchy bezwarunkowe i warunkowe • charakteryzuje budowę układu nerwowego strunowców 	<p>wewnątrzkomórkowym a trawieniem zewnątrzkomórkowym</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia związek między budową układu pokarmowego a trybem życia zwierzęcia i stopniem rozwoju ewolucyjnego • wyjaśnia rolę poszczególnych narządów układu pokarmowego heterotrofów • porównuje warunki wymiany gazowej w wodzie i powietrzu, uwzględniając wady i zalety tych środowisk • porównuje wymianę gazową zewnętrzną z wymianą gazową wewnętrzną • omawia sposoby wymiany gazowej • charakteryzuje budowę i funkcjonowanie narządów wymiany gazowej u zwierząt wodnych i lądowych • charakteryzuje barwniki oddechowe • omawia transport substancji u bezkręgowców i kręgowców • porównuje budowę układów krwionośnych kręgowców • porównuje budowę serca kręgowców • klasyfikuje receptory ze względu na pochodzenie bodźców oraz budowę receptora • porównuje układy nerwowe bezkręgowców • wyjaśnia, na czym polega proces cefalizacji • porównuje budowę 	<p>przeżuwaczy</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia różnice w budowie przewodu pokarmowego roślinożercy i drapieżnika • omawia modyfikacje układu pokarmowego w rozwoju ewolucyjnym u zwierząt • porównuje ciśnienie parcjalne tlenu i dwutlenku węgla w ośrodkach biorących udział w wymiany gazowej • uzasadnia związek między sposobem wymiany gazowej a wielkością i trybem życia zwierząt • wyjaśnia, na czym polega zasada przeciwprądów u ryb • omawia działanie wieczek skrzelowych u ryb • wyjaśnia różnicę między płucami dyfuzyjnymi a płucami wentylowanymi • uzasadnia związek między rozmiarami ciała zwierząt i tempem metabolizmu a sposobem transportu substancji • porównuje budowę układów krwionośnych bezkręgowców • omawia budowę oka złożonego stawonogów • wyjaśnia, dlaczego większość narządów zmysłów znajduje się w przedniej części ciała zwierząt • wymienia czynniki mające wpływ na budowę i stopień 	
--	--	---	--	--	--

	<p>docierającego bodźca</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia pięć rodzajów zmysłów u zwierząt • omawia budowę i funkcje poszczególnych elementów mózgowia kręgowców • omawia znaczenie układu hormonalnego zwierząt • definiuje pojęcia: <i>osmoregulacja, wydalanie</i> • wymienia produkty przemiany materii • definiuje pojęcia: <i>zwierzęta amonioteliczne, ureoteliczne, urykoteliczne</i> • wymienia narządy wydalnicze u bezkręgowców i strunowców • wymienia sposoby rozmnażania bezpłciowego i podaje przykłady grup zwierząt, u których one występują • definiuje pojęcia: <i>rozdzielнопłciowość, obojnactwo (hermafrodytyzm), dymorfizm płciowy</i> • wyjaśnia różnicę między zaplemnieniem a zapłodnieniem • wymienia kolejne etapy rozwoju zarodkowego organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia ośrodkowy i obwodowy układ nerwowy u kręgowców • omawia mechanizm osmoregulacji u zwierząt lądowych i wodnych • wymienia drogi usuwania produktów przemiany materii • określa wady i zalety rozmnażania bezpłciowego • porównuje zapłodnienie zewnętrzne z zapłodnieniem wewnętrznym • definiuje pojęcie <i>ontogeneza</i> • charakteryzuje okresy rozwoju pozazarodkowego • wymienia przykłady zwierząt o rozwoju prostym i złożonym • charakteryzuje zwierzęta jajorodne, jajożyworodne i żyworodne oraz podaje ich przykłady 	<p>mózgowia kręgowców</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia regulację hormonalną zwierząt np. linienia owadów • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzi osmoregulacja u zwierząt izo, hiper i hiposmotycznych • wymienia grupy zwierząt i rodzaje produktów przemian azotowych • porównuje produkty przemian oraz warunki środowiskowe, w jakich żyją zwierzęta amonioteliczne, ureoteliczne i urykoteliczne • charakteryzuje budowę narządów wydalniczych bezkręgowców i strunowców • charakteryzuje sposoby rozmnażania bezpłciowego • wyjaśnia, dlaczego u pasożytów wewnętrznych i zwierząt mało ruchliwych występuje obojnactwo • wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie krzyżowe i samozapłodnienie oraz podaje przykłady zwierząt, u których zachodzą te procesy • wyjaśnia, na czym polega partenogeneza (dzieworództwo) i heterogonia • charakteryzuje kolejne etapy rozwoju zarodkowego organizmu • omawia sposób powstania wtórnej jamy ciała u pierwoustych i wtóroustych • porównuje przebieg rozwoju prostego i złożonego 	<p>zaawansowania układu nerwowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje kolejne etapy ewolucji układu nerwowego bezkręgowców • porównuje warunki życia na lądzie i w wodzie pod kątem utrzymania równowagi wodno-mineralnej • uzasadnia związek między rodzajem wydalanych produktów, a trybem życia zwierząt • porównuje rozmnażanie bezpłciowe i płciowe • wymienia przykłady zwierząt będących hermafrodytami • uzasadnia, że rodzaj zaplemnienia i zapłodnienia związany jest ze środowiskiem życia • określa wady zapłodnienia zewnętrznego • klasyfikuje jaja ze względu na ilość i rozmieszczenie żółtka • wymienia listki zarodkowe i powstające z nich struktury u człowieka • określa kryterium podziału zwierząt na pierwouste i wtórouste 	
--	---	---	---	--	--

